

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การออกแบบโรงแรมในพื้นที่โบราณสถาน กรณีศึกษากลุ่มอาคารศาลกสถาน และพื้นที่ต่อเนื่อง เนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วย เนื้อหาหลัก 4 ข้อ ดังนี้

- 3.1 ประเภทของการวิจัย
- 3.2 ข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล
- 3.3 กรณีศึกษา
- 3.4 ประชากรในการวิจัย
- 3.5 เทคนิค และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประเภทของการวิจัย

การวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ โดยใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อทำการประเมินคุณค่า และศักยภาพด้านต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ รวมทั้งวางแผนการบริหารจัดการและอนุรักษ์อาคารเก่าในพื้นที่ศึกษา ตลอดจนกำหนดแนวทางการออกแบบให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคม และเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดตามยุคสมัย เพื่อใช้เป็นตัวอย่างสำหรับการวางแผนทางในการพัฒนาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอาคารโบราณสถาน และพื้นที่ต่อเนื่องอื่นต่อไปในอนาคต

3.2 ข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

ข้อมูลในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 จำพวกได้แก่

- 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลประเภทตัวเลข ซึ่งสามารถนำไปประมวลผลด้วยกระบวนการทางสถิติได้โดยตรง อาทิ ขนาด ความกว้าง ความยาว ความสูง ตลอดจนพื้นที่ของทั้งตัวอาคารเก่าที่ต้องการจะทำการอนุรักษ์ และพื้นที่ของโครงการที่ทำการศึกษา สำหรับการวิจัยนี้สามารถเก็บข้อมูลดังกล่าวได้ ทั้งจากการศึกษาด้วยวิธีการสำรวจจริง หรืออ้างอิงจากข้อมูลอื่นที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ เป็นต้น

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในที่นี้ได้แก่ ข้อมูลทางกายภาพของอาคารเก่าที่ทำการเก็บข้อมูลในรูปแบบข้อมูลทุติยภูมิ อาทิ เอกสาร และภาพถ่าย (ในอดีต) เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับสภาพกายภาพของอาคารในปัจจุบัน ในเรื่องของความแท้ นอกจากนี้ยังทำการศึกษาข้อมูลในด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในหัวข้อของคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์อีกด้วย

ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือประเภท การออกแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือหลัก ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับกรณีที่ทำการศึกษา อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังหาริมทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ และผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์ ในหัวข้อดังต่อไปนี้

1) หลักการและขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน ตลอดจนความคิดเห็นต่อการพัฒนาพื้นที่ของโครงการที่ทำการศึกษา (โครงการพัฒนาพื้นที่สุกสกาน) เพื่อพัฒนาให้เป็นโรงแรม

2) แนวคิดประเมินคุณค่าและความสำคัญของอาคารเก่า แนวทางการปรับเปลี่ยนอาคารเก่า ทั้งในด้านของสภาพทางกายภาพ และการปรับประโยชน์ใช้สอยอาคารใหม่เพื่อใช้เป็นโรงแรม รวมทั้งแนวคิดการต่อเติมส่วนใหม่ในตัวสถาปัตยกรรม และการออกแบบเพิ่มเติมในพื้นที่ต่อเนื่องโดยรอบ

3.3. กรณีศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยเรื่อง การออกแบบโรงแรมในพื้นที่โบราณสถาน กรณีศึกษา กลุ่มอาคารสุกสกาน และพื้นที่ต่อเนื่อง แบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

3.3.1 กรณีศึกษาที่อยู่ต่างประเทศ 2 แห่ง

3.3.2 กรณีศึกษาที่อยู่ภายในประเทศ 2 แห่ง

3.3.1 ประเด็นในการศึกษา

ประเด็นในการศึกษา ประกอบด้วย

- 1) แนวคิดการใช้พื้นที่และการสร้างสรรค์พื้นที่
- 2) ประเภทและรูปแบบของโรงแรม
- 3) แนวทางการอนุรักษ์

- 4) แนวทางการออกแบบพื้นที่สนับสนุนโครงการ
- 5) ข้อเด่น และข้อด้อยของแต่ละกรณีศึกษา

3.3.2 เกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษา

เกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษาของการวิจัยเรื่อง การออกแบบโรงแรมในพื้นที่โบราณสถาน กรณีศึกษากลุ่มอาคารศาลากลาง และพื้นที่ต่อเนื่อง มีดังนี้

- 1) ต้องเป็นอาคารเก่าแก่ที่มีคุณค่า หรือเป็นอาคารประวัติศาสตร์ของเมือง ที่มีลักษณะของการปรับประโยชน์การใช้สอยอาคารต่างไปจากจุดประสงค์เมื่อแรกสร้าง เพื่อให้ประโยชน์ใหม่เป็นโรงแรม
- 2) เป็นอาคารเก่าแก่ที่มีคุณค่า มีจุดประสงค์ในการสร้างแต่แรกเพื่อเป็นโรงแรมโดยไม่ได้มีการปรับประโยชน์การใช้สอยใหม่ แต่มีการออกแบบส่วนสนับสนุนการใช้งานเพิ่มเติมในพื้นที่ โดยอาจมีการปรับขยายหรือต่อเติมอาคารนั้นๆ เพื่อรองรับกับการใช้งานใหม่ในพื้นที่ส่วนสนับสนุนอาคารที่เปลี่ยนไปตามสภาพสังคม

3.4 ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร หรือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการออกแบบ การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่โบราณสถาน จำนวนทั้งสิ้น 14 คน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) เจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ คุณวรเชษฐ์ ทับทิม ผู้อำนวยการส่วนงานการตลาดและพัฒนาธุรกิจ กลุ่มงานพัฒนาธุรกิจและศักยภาพที่ราชพัสดุ กรมธนารักษ์
- 2) ผู้เชี่ยวชาญจากกองวิชาการ สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร ได้แก่ อาจารย์วุฒิปิยะนันท์
- 3) อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ได้แก่ อาจารย์ ดร. วรณภา พิมพิริยะกุล จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ อาจารย์สุดาตวง นาคะสุวรรณ จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 4) อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ อาจารย์กิริติ ศตะสุข จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

5) อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับสายงานการอนุรักษ์ 2 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญเสริม เปรมธาดา จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุตจิต สนั่นไหว จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

6) สถาปนิกและมัณฑนากรวิชาชีพ ที่มีประสบการณ์ด้านการออกแบบ ได้แก่

6.1) ตัวแทนจาก บริษัท แทนเดมอาภิกitek จำกัด ประกอบด้วยสถาปนิก 1 คน มัณฑนากร 2 คน

6.2) ตัวแทนจาก บริษัท วันฮันเดรต แอนด์ ไรซ์ซิง จำกัด ประกอบด้วยสถาปนิก 2 คน

6.3) ตัวแทนจาก บริษัท วิธ โลท์ จำกัด ประกอบด้วย สถาปนิก 1 คน มัณฑนากร 1 คน

โดยทุกตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงทั้งสิ้น

3.5 เทคนิค และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5.1 การศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และออกแบบสำรวจ

การศึกษารวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน

1) การลงสำรวจพื้นที่จริงจะช่วยให้เห็นในเรื่องของกายภาพของโครงการที่ศึกษาได้ชัดเจนมากขึ้น โดยแบ่งกายภาพที่ทำการศึกษออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) กายภาพของอาคารอนุรักษ์ เช่น เรื่องความสมบูรณ์ของอาคาร ผังอาคาร ขนาด (2) กายภาพของพื้นที่ เช่น บรรยากาศโดยรอบ การเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ภายใน และภายนอก ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดวางพื้นที่ส่วนสนับสนุนกิจกรรมของโครงการ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการใช้สอยในพื้นที่โดยรวม นอกจากนี้ยังช่วยในด้านการประเมินศักยภาพของพื้นที่เบื้องต้น เช่น วิเคราะห์ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ การเป็นจุดหมายตาของพื้นที่ ความสัมพันธ์กับบริบทโดยรอบ (ชุมชน) และระบบสัญญาณจราจรของโครงการ เป็นต้น โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในการสำรวจ ได้แก่ กล้องถ่ายภาพ แผนที่ และภาพถ่ายทางอากาศ

2) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และระบบเครือข่าย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ของโครงการในอดีต หรือโครงการที่มีความคล้ายคลึงกับงานที่วิจัย เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการลุล่วงไปได้ตามเป้าหมาย จำเป็นต้องศึกษาในประเด็นศึกษาดังนี้

1.1) ศึกษาในเรื่องของประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเกร็ดที่น่าสนใจเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการจัดสรรพื้นที่ ตลอดจนเพื่อสร้างพื้นที่กิจกรรมใหม่ ที่จะช่วยส่งเสริมคุณค่าทั้งในด้านสังคม และเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ที่ศึกษา

1.2) ศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ ที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต อันได้แก่ ข้อกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โครงการ เอกสารแสดงรายจ่ายต้นทุนของโครงการ กรณีศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่เคยมีคนศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่ควบคู่ไปด้วยกัน

3.5.2 แบบประเมินอาคาร

แบบประเมินอาคาร เป็นเครื่องมือที่ออกแบบเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการพิจารณาเพื่อวางแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาในพื้นที่โครงการ เนื้อหาของแบบประเมินประกอบด้วย การประเมินคุณค่าและความสำคัญ (significance) ของอาคารเก่าในพื้นที่ คือ อาคารสุลต่าน พิธีกรรมในเรื่องคุณค่า (value) และสภาพความแท้ (authenticity) เป็นแนวคิดหลักตามแนวทางของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญสาขาอนุรักษ์ โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรโดยการเปรียบเทียบจากแนวความคิดที่เหมือนและต่างกันของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ จากนั้นนำมากำหนดรายละเอียดในแบบประเมินอาคารเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาทำการประเมินต่อไป

นอกจากนี้ในแบบสอบถาม ยังประกอบไปด้วย หัวข้อแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาคารเก่า หัวข้อแนวทางการออกแบบส่วนสนับสนุนเพิ่มเติมในพื้นที่โบราณสถานและพื้นที่ต่อเนื่อง

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) เช่น ความถี่ (frequency)

2) เกณฑ์การพิจารณา

จากเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินแบบ 3 ช่วงคะแนน และการประเมินตามค่าฐานนิยมในรูปแบบค่าร้อยละ

2.1) การประเมินแบบลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 3 ช่วงคะแนน ข้อมูลในส่วนนี้ใช้กับ checklist สำหรับหัวข้อเรื่อง “คุณค่าของอาคาร” “แนวทางการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง (renovation)” และ “แนวทางในการอนุรักษ์ที่เหมาะสมอาคารเก่าที่ทำการศึกษา”

สำหรับค่าช่วงคะแนนการประเมินในหัวข้อเรื่อง “คุณค่าของอาคาร” และ “แนวทางการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง (Renovation)” สามารถแบ่งช่วงออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

2.1.1) คะแนนอยู่ในช่วง 1.00 – 2.33 หมายถึง มีน้อย หรือยังไม่เป็นที่ยอมรับให้สามารถดำเนินการในเรื่องนั้นได้

2.1.2) คะแนนอยู่ในช่วง 2.34 – 3.66 หมายถึง มีปานกลาง จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่นประกอบ หรือมีการพิจารณาเพิ่มเติม จึงจะสามารถดำเนินการในเรื่องนั้นได้

2.1.3) คะแนนอยู่ในช่วง 3.67 – 5.00 หมายถึง มีสูง หรือเป็นที่ยอมรับให้สามารถดำเนินการในเรื่องนั้นได้

ส่วนค่าช่วงคะแนนการประเมินในหัวข้อเรื่อง “แนวทางในการอนุรักษ์ที่เหมาะสมอาคารเก่าที่ทำการศึกษา” นั้นมีค่าช่วงคะแนนอยู่ในช่วง ดังนี้

2.1.4) คะแนนอยู่ในช่วง 0.00 – 33.33 หมายถึง มีน้อย หรือยังไม่เป็นที่ยอมรับให้สามารถดำเนินการในเรื่องนั้นได้

2.1.5) คะแนนอยู่ในช่วง 33.34 – 66.66 หมายถึง มีปานกลาง จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่นประกอบ หรือมีการพิจารณาเพิ่มเติม จึงจะสามารถดำเนินการในเรื่องนั้นได้

2.1.6) คะแนนอยู่ในช่วง 66.67 – 100.00 หมายถึง มีสูง หรือเป็นที่ยอมรับให้สามารถดำเนินการในเรื่องนั้นได้

2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินในหัวข้อ เรื่อง “แนวทางในการออกแบบส่วนสนับสนุนการใช้งานในพื้นที่โดยรอบ” ใช้การวิเคราะห์โดยอาศัยค่าฐานนิยมในการตัดสินใจเลือกแนวทางข้อใดข้อหนึ่งจากตัวเลือกทั้ง 5 ข้อ กล่าวคือ ข้อใดมีคนเลือกคิดเป็นร้อยละมากที่สุด ถือว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุด

3.5.3 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

1) ผู้อำนวยการส่วนงานการตลาดและพัฒนาธุรกิจ กลุ่มงานพัฒนาธุรกิจและศักยภาพที่ราชพัสดุ กรมธนารักษ์ สัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับที่มาของโครงการพัฒนาพื้นที่ศูนย์กลาง แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ของทางกรมธนารักษ์ ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว ที่ผ่านมา

2) ประธานบริษัทออกแบบและพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ (เอกชน) บริษัท วันอันเดรต แอนด์ ไรซ์ซิง จำกัด สัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบัน แนวทางการออกแบบเพื่อให้ได้ผลตอบแทนในระยะเวลาที่กำหนด